

1980, 10. listopadu – Sdělení VONS č. 216 „Soud s Karlem Soukupem a Jindřichem Tomešem“ o průběhu hlavního líčení u Okresního soudu v Ústí nad Labem s Karlem Soukupem a Jindřichem Tomešem.¹

Ve dnech 4. a 5. listopadu se konalo u Okresního soudu v Ústí nad Labem hlavní líčení, jímž vyvrcholilo trestní stíhání dvou zpěváků z okruhu nekonformní hudby, signatáře Charty 77 Jindřicha Tomeše, nar. 10. 4. 1959, a Karla „Charlieho“ Soukupa, nar. 22. 1. 1951, člena kolektivu jejich mluvčích, nynějším povoláním domáckého dělníka při výrobě igelitových pytlíků. Oba byli drženi již od počátku července 1980 ve vazbě. Obžaloba je vinila z toho, že „svojí účastí na svatbě M. Vaňka dne 24. 3. 1980 v Ryjčích“ (oslava svatby byla uspořádána v sále tamní restaurace pronajaté pro tento soukromý účel) „se dopustili trestného činu výtržnictví podle § 202 odst. a tr. z.“, a to „zpěvem různých písniček s protistátním obsahem, v nichž používali vulgární výrazy“. Toto obvinění je v případě Karla Soukupa až do poslední reálie naprosto shodné s tím, které proti němu bylo vzneseno v r. 1976 v souvislosti s policejním zákrokem proti hudebníkům okolo skupiny The Plastic People of the Universe. Po více než pěti měsících byl tenkrát z vazby propuštěn a případ zůstal neuzavřen. Ani prokurátor zřejmě tehdy neshledal „vulgárnost“ jeho písňového repertoáru dostatečně průkaznou k tomu, aby záležitost mohla být předána k soudu.²

Obžalobu vedla zástupkyně Okresní prokuratury JUDr. Chromá³, výkonným orgánem Okresního soudu byl samosoudce dr. Sirotek, obhajobu obou obžalovaných převzala JUDr. Nedvědická z Advokátní poradny v Litoměřicích. Do soudní síně byl kromě organizované veřejnosti povolen přístup i nejbližším příbuzným a vystřídali se zde jednotlivě i někteří přítomní přátelé obžalovaných.

Zvláštní proporce zákona a jeho absence, náhody a zákonitosti, jak se utvářely bez ohledu na vsí logiku – která by měla

být při jakémkoliv právním aktu hlavním zřetelem – v průběhu tohoto procesu, nejlépe charakterizuje obsah repliky na ohrazení K. Soukupa (vyslovil ji hned v úvodu soudního jednání jako hlavní důvod, proč se necítí být vinen) proti skutečnosti, že předmětem rozhodování soudu je umělecké dílo (písňové texty):

(Soukup: „Domnívám se, že texty nemůžou být posuzovány soudem.“

Samosoudce: „Když to dojde tak daleko, že se dostanete až sem, tak ano.“)

Svou naprostou pasivitu v meritorní věci, v otázce viny, o které, jak jednoznačně vyplynulo z průběhu hlavního líčení, bylo už předem jasno prakticky v okamžiku, kdy obžalované zatkla policie, soud kompenzoval horečnou aktivitou v některých formálních aspektech případu. Tak se např. jednání soudu protáhlo na dva dny, když v tak jednoduché záležitosti – šlo vlastně jen o potvrzení toho, co uši slyšely – bylo ústně vyslechnuto na 20 svědků (9 dalších svědeckých výpovědí bylo čteno). Tím se výpovědi mnohdy zbytečně duplikovaly. Taková praxe se zcela vymyká úzu uplatňovanému v jiných případech, jež náleží do pravomoci samosoudce.

Nepřekvapuje proto, že samosoudce režii podle tak rozsáhlého scénáře připravovaného několikaměsíčním policejním vyšetřováním nezvládl. Téměř všechny svědky musel stereotypně volat k pořádku, neboť se soustavně odchylovali od svých původních protokolárních výpovědí, mnohdy i v přímém kontrastu k jejich obsahu. Při ústním slyšení výpovědi vesměs vyznívaly mnohem příznivěji pro obžalované. K verzím, obsaženým v protokolu se svědci často vraceli až po značném zdráhání. Např. otec ženicha M. Vaňka vypovídal ústně o průběhu svatby takto (zestručněno):

„Vše se mi v podstatě líbilo.“

„Oblečení svatebčanů bylo většinou texasky.“

„Nic mi nepřipadalo nenormální.“

Jeho protokolární výpověď:

„Společnost se mi nelíbila, byli nevhodně oblečení a používali vulgární výrazy. Byl jsem pohoršen z těchto slov a kvůli tomu jsem odešel.“

„Mladík s kytarou chodil po sále, a když dozpíval, slyšel jsem: Jděte do prdele.“ Po několikaminutovém váhání přisvědčil na dotaz samosoudce, zda tímto mladíkem byl zpěvák, když předtím odpovídal: Nevím.

Svědkové při ústním slyšení uvedli četné doklady o tom, jak jejich protokolární výpovědi byly v předběžném řízení manipulovány vyšetřovateli SNB:

Svědék Černý: „Tomeš zpíval častušky, rusky, jako ‚Já děngi propil v bare‘.“

Samosoudce: „V protokolu máte víc.“

Černý: „Major mi pomáhal. Pouštěl mi magnetofonový pásek. – Tak Tomeš zpíval ještě asi ‚dupačky‘, to mi říkal vyšetřovatel.“

Černý: „Čarlí a Tomeš průběh svatby rušili tím, že odešli rodiče svatebčanů.“

Samosoudce: „Co myslíte, že jim na zpěvu vadilo?“

Černý: „Že zpívali rusky.“

Samosoudce: „Ale v protokolu máte víc...“

Černý: „Že to byli urážky národního hospodářství, to diktoval major, já jsem jen kýval.“

Svědék Hanzlíček vypovídá, že Tomeše zná a zpívat ho neslyšel. Po konfrontaci s protokolem, kde uvádí, že Tomeš zpíval:

Hanzlíček: „Psali si tam, co chtěli.“

Samosoudce: „Kdo?“

Hanzlíček: „No ti tři.“

Samosoudce: „Ale vy jste to podepsal.“

Hanzlíček: „Nechtěl jsem tam sedět 14 dní.“⁴

Nejmarkantnějším znakem těch pasáží protokolárních výpovědí, které byly svědkům imputovány, je úplně libovolné zacházení s fakty, a to i v nepodstatných stránkách věci, zjevná zaujatost v každém slově. Někde se např. tvrdí, že rodiče ženicha odešli, protože byli rozladěni zpěvem a chováním ostatních svatebních hostů. Oni sami však uvádějí, že odešli proto, že nemohli setrvat s tříletou vnučkou dále v místnosti, v níž špatná instalace kamen způsobila nedýchatelné ovzduší. Údajný „protistátní“ obsah písni

je nejčastěji charakterizován sentencí „písničky kritizovaly národní hospodářství“ (sic!).

K nejkurióznějším stránkám případu patří znalecký posudek umělecké hodnoty písňových textů, které vyslovilo Krajské kulturní středisko v Ústí nad Labem. Omezuje se na dvě devizy (zestručněno):

- s něčím takovým se ještě nesetkali
- nemá to s kulturou nic společného.

Dále už znalecký posudek obsahuje pouze řvává epiteta, jejichž shrnutí je asi takovéto: texty jsou „... negativistické, dekadentní, nepřátelské, vulgární, protisocialistické, protistátní“. Takové vymezení kultury ex institutio, a to ještě z momentálního stavu instituce významu ne právě prvořadého, je v poměrech evropské kultury, k níž se ještě domníváme náležet, skutečnou raritou, že tu nejde o analýzu, která je od znalce žádána jako jeho povinnost, je zřejmo z toho, že analýza nikdy neumlčuje dílo ani autora, jak to ve svých konsekvencích způsobil tento „posudek“, neodnímá mu slovo, naopak ho udílí znovu a tím ještě dále rozšiřuje jeho platnost.

Z ostatních posudků institucí (zaměstnavatel, MV) na oba obžalované nevyplývalo nic závažného. Za zmínku stojí pouze lékařské zpráva o J. Tomešovi od dr. Proška z Psychiatrického oddělení nemocnice v Bílině. Obsahuje informace pro tento případ irelevantní, takže ji nelze posoudit jinak než jako porušení lékařského tajemství (Tomeš se prý vyhýbá základní vojenské službě), navíc takové, které by pacientovi u soudu přitížilo.

Přestože ve výpovědích svědků i v dalším důkazním řízení bylo mnoho nejasností a rozporů, prokurátorka ve svém závěrečném slově prohlásila za prokázané, že byla naplněna skutková podstata a že svědkové se ve svých výpovědích shodují. Přestože „jsou prvotrestanci“, obžalovaným pro jejich „vysokou společenskou nebezpečnost“ navrhla trest nepodmíněný v polovině sazby.

Obhájkyně ve své závěrečné řeči poukázala na skutečnost, že obžaloba byla postavena na posuzování textů: tím, že se jedná o neprávnícké záležitosti, se vymyká právním zvyklostem. Konstatovala, že chápe autorskou radost a hrdost a vyslovila

přesvědčení, že by měla být každému autoru ponechána. Konečně uvedla, že posuzování umělecké hodnoty nepatří před soud a podivila se nad přecitlivělostí soudu nad určitými výrazy. Kdyby se mělo stát normou, museli bychom z naší literatury vypustit celého Havlíčka Borovského, Haška a i Vrchlického. Když už byla posuzována hodnota textů, chybí zase posouzení hudební složky písní.

Svědecké výpovědi ve prospěch obžaloby se, jak dokázala, vzájemně vyvracejí. Svědkové byli ve svých protokolárních výpovědích ovlivňováni magnetofonovými pásky, což je podle zákona nepřípustné. Jeden ze svědků (Vinklárek) podal protokolární svědeckou výpověď v době, kdy byl vyšetřován pro vlastní trestnou činnost týměž vyšetřovatelem, u něhož podal svědeckou výpověď. Nebyl podán žádný přímý důkaz ve smyslu obžaloby. Na základě těchto faktů navrhla obhájkyňe u obou svých mandantů zproštění viny. Kdyby soud došel k názoru, že jsou vinni v každém případě, žádá o podmíněný odklad trestu, jelikož dosavadní vazba už byla postihem dost dramatickým mj. k Tomešovu mládí a k tomu, že Soukup je otcem tří malých dětí.

J. Tomeš se ve svém závěrečném slově připojil k obhájkyňi; K. Soukup se pokusil zasadit případ do širších souvislostí mj. tím, že upozornil na to, jak škodlivě mohou působit na mladé manželství takové šikany ze strany úřadů, k jakým došlo v citlivém okamžiku vrcholícího svatebního veselí (svatbu ukončil zásah PS VB spojený s perlustrací, kterému už K. Soukup nebyl přítomen; na svatbě pobyl jen asi dvě hodiny). Pod náparem takovéto všední reality „se dostávají na cestu čekání na rozvod nebo na cestu neustálého šikanováním, výslechů a postihů“. V tomto momentu byl samosoudcem přerušen s odůvodněním, že „se dostává do roviny pocitů“ a závěrečné slovo nedokončil.

Jindřich Tomeš i Karel „Čarlí“ Soukup byli potom samosoudcem dr. Sirotkem shledáni vinnými a odsouzeni: J. Tomeš k 12 měsícům a K. Soukup k 10 měsícům nepodmíněně. Oba se proti rozsudku odvolali a Karel Soukup na protest proti němu vyhlásil okamžitou hladovku, k níž se připojila i jeho manželka a další přátelé.⁵

V následujících dnech po soudu bylo zadrženo na 48 hodin několik signatářů, kteří byli mj. dotazováni na „výtržnost v areálu Okresního soudu v Ústí nad Labem v době hlavního líčení s Jindřichem Tomešem a Karlem Soukupem.

Informace o Chartě 77, r. 3, 1980, č. 16, s. 1–3.

POZNÁMKY

- ¹ K případu Karla Soukupa a Jindřicha Tomeše viz dále sdělení VONS č. 192, 193 a 226, dokumenty č. 193, 194 a 227.
- ² Dokumentaci k trestnímu stíhání a odsouzení členů skupiny The Plastic People of the Universe viz in: LP, Sb. Perzekuce v Československu v letech 1948–1989, inv. č. 63.
- ³ Celým jménem Zdeňka Chromá.
- ⁴ Citace je z rukopisného záznamu soudního líčení u Okresního soudu v Ústí nad Labem uloženého in: LP, Sb. VONS, inv. č. 281, sign. IV/4, kart. 44. O soudním jednání u Okresního soudu v Ústí nad Labem informovala Marie Benetková v textu „Proč se nevěsta vrtěla?“ in: *Informace o Chartě 77*, r. 3, 1980, č. 16, s. 8.
- ⁵ František Hochmann, Zdeněk Buk, Květoslava Princová, Jarmila Pařízková, Jiří Jan Hertl, Miroslav Šorčík, Petr Kreibich a Pavel Cigánek zaslali 7. 11. 1980 dopis krajské prokuratury v Ústí nad Labem, v němž informovali o svém připojení k Soukupově protestní hladovce. *Informace o Chartě 77*, r. 3, 1980, č. 16, s. 7. Marie Soukupová oznámila své připojení k hladovce jejího manžela K. Soukupa v dopise Krajské prokuratury v Ústí nad Labem z 20. 11. 1980. *Informace o Chartě 77*, r. 3, 1980, č. 16, s. 7–8; též *Zpravodaj* (Curych) 14, 1981, č. 1, s. 4. Dne 18. 8. 1980 zaslali členové skupiny The Plastic People of the Universe Vratislav Brabenec, Milan Hlavsa, Josef Janíček, Ivan Jirous a Jiří Kabeš dopis americkému zpěváku Edu Sandersovi obsahující žádost o jeho solidaritu s vězňnými českými hudebníky Karlem Soukupem, Jindřichem Tomešem, Petrem Oudou a Petrem Cibulkou. *Informace o Chartě 77*, r. 3, 1980, č. 12, s. 9.

Na podporu nespravedlivě uvězněných K. Soukupa a J. Tomeše proběhl v Paříži v sále farnosti katolického kostela dne 13. 12. 1980 koncert. *Informace o Chartě 77*, r. 4, 1981, č. 4, s. 13. Solidární koncert se uskutečnil také 6. 3. 1981 na Sorbonně, k tomu viz zprávu „Koncert věnovaný vězňnými československým, bolivijským a argentinským hudebníkům“ publikovanou in: *Informace o Chartě 77*, r. 4, 1981, č. 4, s. 13.